

ГОЛОВНА | ОБСІВТА

ПІДЗЕМНА СУБМАРИНА: ЯК ШКОЛИ КИЄВА РЯТУЮТЬ ОЧНЕ НАВЧАННЯ ПІД ТРИВОГАМИ

ІнфографікаОпитування читачів

12 вересня, 2024, 08:30Підписатися

© Getty Images

Автор
Оксана Онищенко
Редакторка відділу освіти та науки ЗН.ІА

Пам'ятаєте казку про трьох поросенят? Двоє збудували хатинки із соломи й палиці, а третій — із каменю. Від вовка врятувала лише третя, добротна.

Приблизно в такій ситуації опинилися зараз школи в Києві. Тут буквально переді 1 вересня **погіршилася безпекова ситуація**, і тепер як ніколи гостро стали очевидними дві речі. Перша: замість мурованих добротних укриттів — де можна і уроки проводити, і відпочивати — більшість шкіл має ті самі «хатинки із соломи й палиць»: перешкоджаний цокольний поверх або підвал, сусіднє метро, до якого вже не добігти під балістикою. Тобто приміщення, які годяться лише для того, аби тимчасово пережити небезпеку, та й те не на 100% надійно.

І друга: через відсутність підземних шкіл навчальним закладам доведеться докласти колосальних зусиль, аби утримати щоденний баланс між якістю очного навчання та безпекою дітей і вчителів.

І це не лише про Київ. І навіть не про Харків, Херсон, Одесу, Суми, Кривий Ріг, які в такій ситуації давно. Це про всю країну. Адже в умовах технікологічної війни абсолютного тислу не існує. У той час як на всю країну у нас наразі працює приблизно 100 підземних шкіл — із численні 11 940 навчальних закладів. Усе інше — в планах. На 9-тій рік війни.

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ

Що зміниться у школах і дитсадках із 1 вересня 2026 року: головне для батьків

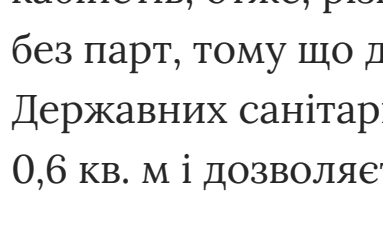
Однак хто в країні візьме на себе відповідальність за це? Тож і київцям зараз доведеться обидвомени, чиновників напередок шукати крайніх (не себе, звісно) і стукати кулаком по столу в благодарному обуренні — де, мовляв, укриття для дітей?

Та до чого це шпайго? У нас є **Кодекс** цивільного захисту (стаття 32), де чітко написано, що єдиний тип укриття, яким можуть користуватися школи, — це так звані протирадіаційне, а фактично підземний бункер. Але коли уряд і Міносвіти своїми **наказами і постановами** фактично дозволили школам обходити вимоги закону і замість доброго бункера бігати на цокольний поверх, у підвал чи сусідню будівлю за 500 метрів від школи, ніхто не вибухнув праведним гнівом.

Нагадаю, що МОН Оксена Лісового просувало **політику** «Школа офлайн». Пам'ятаю її помпезну презентацію журналістам, коли прийшов навіть тодішній віцепрем'єр Михайло Федоров. Держава цілком слушно хотіла повернути дітей за парти задля зменшення освітніх втрат, але при цьому не забезпечила норм безпеки. Мені важко назвати це державною політикою.

Про непридатність і смертельну небезпеку так званих найпростіших укриттів **ще на початку серпня попереджали** представники громад на засіданні Конгресу місцевих та регіональних влад. «Кого ми обманемо, коли дозволяємо навчатися в найпростіших укриттях?» — звернувся до колег і представників влади голова Харківської ОВА Олег Синегубов.

Отже, всі все знали і розуміли. Тільки, за вже усталеною традицією, відкладали реальність на потім і смажили шашлики. А розрізати все довелося зараз школам із коліс. Перший навчальний тиждень оголосив спектр проблем, з якими відтепер житиме столична освіта, та спонукав до кризового менеджменту.

Ліцей забезпечено в укритті
школа у Києві. ЗН.ІА попереджує про приховані ризики освітньої безпеки для дітей

Утім, цей іспит на міцність показав і можливі рішення, які будуть корисними для всієї країни. Про них ми говорили з директорами столичних шкіл Іриною Чернілевською, Алевтиною Багінською, Юрієм Кіньковим, а також із керівником Всеукраїнської асоціації директорів шкіл Євгеном Кушніром і головою асоціації директорів шкіл Києва Тетяною Федунювою.

Вони без прикрас іздають вузлові проблеми, з якими доводиться стикатися щодня, та перші результати кризового менеджменту — як із цим вдалося або не вдалося впоратися.

Головні проблеми, з якими зіткнулися школи

1. Простір укриттів не розрахований на проведення уроків.

У Києві зараз тільки три підземні школи — ті самі передбачені законом бункери. Для решти — били спільні. У підвалі часто немає місця для окремих кабінетів, отже, різні класи (а йноді й уся школа) сидять поруч. І часто навіть без парт, тому що для них немає місця. І це не провина школи, це вимоги державних санітарних правил і норм: на одну дитину в укритті достатньо 0,5–0,6 кв. м і дозволяється змішувати класи.

Директорка ліцею Ірина Чернілевська розповідає: тиждень роботи в укритті, швидко заповненому дітьми, конгугував учнівським класом. Педагогам доводилося перебувати не лише крізь томів сотень школярів, а й крізь безперервний гуркіт вентиляції. Тож школа пані Ірини вже змовчала для вчителів гарнітури екссурвода (мікрофони) й усеоріз розкладає варіант прикдавання тканинних рексудаторів для зонування укриття.

2. Сусідство з мешканцями мікрорайону.

Шкільні укриття працюють цілодобово, і ними користуються мешканці сусідніх будинків. Люди залишаються там не лише на ніч, а й вдень: якщо тривога триває довго. Дехто приносить із собою розкладачки або спить на шкільних стільцях. Через це шкільні прибиральниці не встигають підготувати укриття до приходу дітей. А саме приміщення часто залишається в жалюзовому стані: розлита кава, сміття на партах.

Ірина Чернілевська задує, що недавно відвідувачі укриття написали на неї скаргу за те, що зранку вона відгородила частину укриття і поставила там стільчики для дітей, аби створити навчальну зону. Адже мешканці сусідніх будинків приходять не лише вночі, а й під час денних тривог.

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ

В Україні 80% школярів мають доступ до укриттів, але частину з них потрібно посилювати — міністр освіти

«Дорослі, які працюють з дітьми в школі, проходять медичну комісію, на відміну від тих, хто просто приходить у шкільне укриття», — каже Ірина Чернілевська. — І це потенційно небезпечно для дітей. Наприклад, до нас в укриття ходить бабуся, в якої лишаї. Вона чудова, вона любить котів і має їх понад сорок. І я жодним чином не хочу позбавити її можливого укриття. Єдине, що я можу зробити у цій ситуації, — протерти санітаризерами меблі».

3. Вразливість підземних комунікацій.

Юрій Кіньков розповідає про проблеми із санітарними кімнатами в укритті: «Усі туалети під землею працюють з електронсосоми. І якщо туди потрапити навіть шматочок туалетного паперу, то все виходить із ладу. І потім, коли вдень багато тривоги, діти просто не мають куди піти».

4. Ранкова логістика та межа відповідальності.

Учителям буває важко дістатися до школи під час тривоги чи обстрілів. Тоді як родини, що живуть поруч або де батьки поспішають на роботу і хочуть активувати до тривоги, дітей приводять задовго до початку занять — ледь не о 7:30. Приводять дітей і під час тривоги — особливо якщо батьки працюють у критичній інфраструктурі.

Формально вчитель не повинен приймати дитину до початку освітнього процесу й особливо під час тривоги. Але й залишити малечу на вулиці неможливо, тому школам доводиться організовувати чергування вчителів.

5. Харчування.

Як і очікувалося, велика проблема для шкіл — організація харчування під час тривоги.

Більше про це ми вже розповідали.

6. Подвійне навантаження та виснаження вчителів.

Педагогам часто доводиться вести уроки одночасно у двох форматах — очно (для тих, хто прийшов у школу) й онлайн. І це не тільки виснажливо, а й неефективно. Часта найбільше страждають від цього ті діти, які вчаться онлайн, бо вчитель просто фізично не може однаково приділити увагу і тим, хто сидить перед ним в переповненому укритті, і тим, хто вдома перед екраном смартфона. До того ж вчителі змушені готувати по кілька сценаріїв занять залежно від безпекової ситуації — у класі чи в укритті.

«Ви думаете, що в укриттях не чути чий вибухнув? — каже Алевтина Багінська. — Діти лякаються, а вчителі хіба не лякаються? У мене йноді складається враження, що вчителі сприймають як термінатора чи робота, який може працювати в будь-яких умовах».

Євген Кушнір каже, що проблеми Києва не унікальні. Як керівник Всеукраїнської асоціації директорів шкіл він спілкується з колегами з Кривого Рігу, Харкова, Запоріжжя та інших міст, які потерпають від частих тривог. Вони стикаються з тим самим.

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ

Гроші на картку замість шкільних обідів: експерта запропонувала монетизувати харчування учнів

Як навчатимуться діти під час тривоги

Очевидно, що школи у цій ситуації потребують підтримки. Керівники департаменту освіти й науки КМДА Олена Фіданян розповідає, що міський департамент разом із районними управліннями освіти вивчив ситуацію і досвід кожної школи. Це дозволило зібрати найкращі рішення й окреслити школам рамки. Аби кожен директор міг створити власну модель організації навчання з урахуванням місткості укриттів, кадрових ресурсів та очікувань батьків.

Ці моделі важливо знати і батькам, аби розуміти, що стоїть за новими скороченнями розкладами чи «двозмінками».

Кому віддати пріоритет в очному навчанні, якщо в укритті всі не поміщаються

Перший і беззаперечний пріоритет — початкова школа (1–4 класи). Для найменших очний контакт із вчительською — це питання не просто базових знань, а й соціалізації та дорослого поруч. До того ж малюків банально неможливо залишити самих удома, поки батьки працюють.

Далі за пріоритетом — 5–ті та 9–ті класи. Це перехідні етапи — діти переходять до базової та старшої профільної школи, у них формуються нові колективи й з'являються нові вчителі. Їм укрітти важливо адаптуватися очно.

Якщо укриття дозволяє, очно можуть навчатися й інші класи — щодня або почергово: хтось приходить до школи, а хтось навчається дистанційно, і навпаки.

Також є пропозиція міксувати дітей на паралелі не за класами, а за вибором форми навчання: окремо групи тих, хто хоче навчатися очно, окремо тих, хто дистанційно.

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ

Хто збудує укриття — і хто відповідає за безпеку киян?

Що робити дитині, якщо її клас навчається дистанційно, а батьки на роботі

У шкільних укриттях пропонують облаштувати спеціальні цифрові зони — такі собі підземний коворкінг, куди учень може прийти зі своїм девайсом, підключитися до онлайн-уроку й виконувати завдання під наглядом чергового вчителя чи психолога.

Що робити школам з крихітними укриттями або якщо їх немає

Виходом може стати «освітня міграція» — тимчасовий переїзд шкіл чи окремих класів до приміщень іншої школи або садовця, які заповнені не повністю й мають місткі укриття. Ресурс для такого маневрування є: як розповіла Олена Фіданян, у столиці 15% садочків заповнені наполовину. З них кожен третій — на Оболоні і кожен 9-тій — на Печерську.

Як проводити уроки в укритті

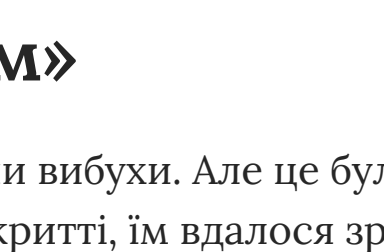
Школам пропонують скоротити їхню тривалість до 30–40 хвилин і зробити акцент на базових предметах. Інші виносяться на самостійне опрацювання у той день, коли буде багато тривоги. Це важливо ще й тому, що в укритті немає можливості відпочити і порухатися на перерві, часто — недостатньо яскраве світло, що може втомлювати очі.

ВАРІАНТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ТРИВАЛИХ ТРИВОГ

Кожна школа обирає тимчасову стратегію залежно від ситуації та місткості укриття.

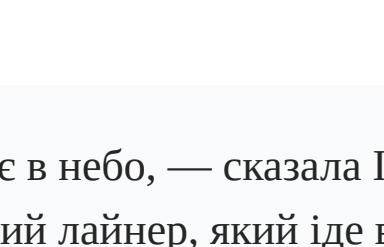
ОЧНЕ НАВЧАННЯ

Пріоритет — для 1–4 класів (якщо є місце — для 5-х та 10-х класів (почергово чи постійно). За можливості — для всіх інших класів: почергово очно або повністю дистанційно.

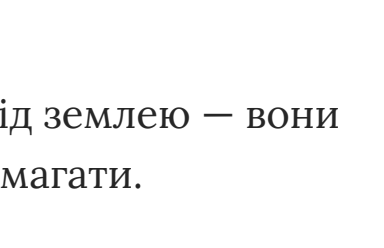
ДВІ ЗМІНИ ТА ОСВІТНЯ МІГРАЦІЯ

Вивільнення місця в укритті шляхом тимчасового переведення початкової школи до дитсадків. Тимчасове переміщення учнів до менш заповнених шкіл, де є місце в укриттях. Навчання у дві зміни.

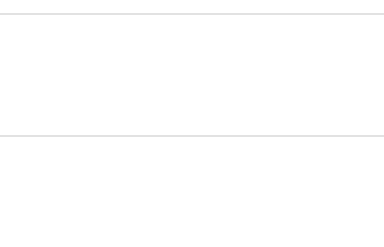
ОЧНО ЧИ ДИСТАНЦІЙНО — ЗА ВИБОРОМ БАТЬКІВ

Учні кожної паралелі розподіляють на групи за вибором батьків: лише онлайн або офлайн.

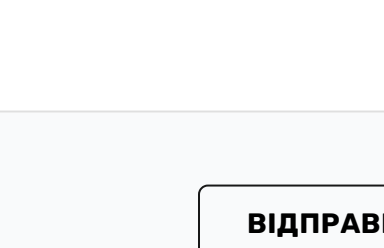
РОЗКЛАД-ТРАНСФОРМЕР

Скорочення уроків до 30–40 хвилин та акцент на базових предметах і цифровому контенті.

НАВЧАЛЬНА ЗОНА В УКРИТТІ

В шкільному укритті облаштовують спеціальну зону, де учні дистанційно можуть навчатися під наглядом чергового педагога.

НАВЧАННЯ У КЛАСІ ІЗ ПЕРЕХОДОМ ДО УКРИТТЯ

Учні навчаються у звичайних класах, а під час тривоги переходять до укриття.

Джерело: Департамент освіти й науки КМДА

Поради батькам

Безпека дітей під час навчання залежить не тільки від шкіл, а й певною мірою від батьків. Ось кілька критично важливих прохань і пересторог від керівників навчальних закладів до родин.

— **Заряджайте телефони та алгоритм дій дорогою до школи.** Батьки просять обов'язково перевіряти, чи заряджений мобільний телефон їхньої дитини, коли вона самотньо йде до школи. А також разом із дитиною відпрацювати алгоритм дій у разі повторної тривоги.

«Закондаство дозволяє навіть першокласнику самостійно йти до школи, — каже Тетяна Федунюва. — От уявіть собі, дитина вже у шній достовірності до школи, і коли вона вийшла з дому, все було спокійно. Аж раптом оголошують тривогу. Як їй дитини? Все це потрібно проговорити».

Забирати дитину під час тривоги — тільки особисто та під підпис. «Законодавчо ми не маємо права відпускати дітей під час тривоги, навіть якщо батьки напишуть заяву чи записку», — каже Юрій Кіньков. — Кожна школа виходить із цієї ситуації по-різному. Я сказав батькам, що якщо вони хочуть забрати дитину, хай вони приходять, розмовляють в журналі, що роблять це під власну відповідальність і без мого дозволу».

Знову до школи: на що варто звернути увагу батькам в умовах війни

Не переривати уроку в укритті. Якщо діти вже спустилися до сховища й там триває навчальний процес, директори просять батьків не вимагати від учителів негайно виводити дитину назовні. Укриття є безпечним середовищем, а урок має бути доведений до кінця. До того ж, якщо лунає відбій тривоги, заняття однаково завершують у підвалі, а вже на перерві діти організовано повертаються до звичайних класів.

Рішення про прихід до школи — за родиною. Тільки батьки ухвалюють остаточне рішення, чи йти дитині до школи після важких нічних обстрілів, заважаючи на її стан.

Курс наперекір «штурманам»

Коли ми розмовляли з директорами, у Києві лунали вибухи. Але це була єдина можливість поспілкуватися, адже тільки зараз, в укритті, їм вдалося зробити вимушену паузу у своєму напруженому графіку. Ми говорили про проблеми, однак кожна розмова закінчувалася не розпачем і не опусканням рук.

Серед усього цього хаосу проблем і невизначеності виокремлювалося зовсім відчужене — внутрішньої сили і віри у своїй батьки, своїх учнів і свою справу. І, звісно ж, в Україну.

«Раніше я уявляла свою школу літаном, який злітає в небо, — казала Ірина Чернілевська. — Тепер — ні. Тепер ми велегеский лайнер, який сідає в океані проблем і у разі небезпечної ситуації перетворюється на унікальну субмарину, яка пірнає, але продовжує прокладати свій шлях».

...Навіть якщо штурмани, які складали карту руху цієї субмарини, зробили це абиж — подумала я про себе.

Наші школи не просто щодня тримають оборону під землею — вони будують те майбутнє, за яке варто жити і перемогати.

РЕДАКТІВНИЙ ЦЕНТР

Підписатися

Всі статті Оксани Онищенко

Помилки помітити? Будь ласка, повідомте їх мишкою та натисніть Ctrl+Enter або [Надіслати помилку](#)

Додати коментар

Всього коментарів: 0

Написати коментар

Залишилося символів: 2000

Авторизуйтесь, щоб мати можливість коментувати матеріали

ВІДПРАВИТИ

Залишайтеся в курсі останніх подій!

Підпишіться на наш канал у Telegram

Стежити у Telegram

НОВИНИ ПАРТНЕРІВ

Українські території не головні? Розкриття жорсткий підхід Трампа

«Розваги під час війни?»: Зеленська ошелешилась українці

Потоп і Канєнських — лише верхівка: хто окупував Україну?

То, що внає Вітвіцько про «Українізм»: ошелешило українців

На які числа вересня припадає пік тривоги Росії

Пам'ятає Парасковія? Ви здогадуєтесь, що з ним зараз

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ

Медичних університетів може стати менше: МОЗ планує перебудувати підготовку лікарів

Школярі мало читають: як це вплинуло на результати НМТ-2026

НМТ-2026: з яких предметів вступники показали найкращі та найгірші результати

Читати, рахувати, мислити: які слабкі місця шкільної освіти оголила НМТ-2026

Оксана Онищенко

ДЗЕРКАЛО ТИЖНЯ
про подорожі з 1994 року

Новини

Статті

Фото і відео

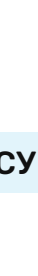
Інтерв'ю

Лонгрідн

Тести

UA

Підтримати Zn.ua

ВАЖЛИВІ ТЕМИ

Справа «Карфаген»

Конфлікт СБУ та ГУР

Операція «Форрест Гамп»

Зміна уряду й керівництва ЗСУ

Північ Мінська

Ескалація на Близькому